„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а утој ниПом на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 182. У Новом Саду у среду 24. новембра (6. децембра) 1882. ГОДИНА XVII.

БРАТСКА ПОДВАЛА.

(Т. Б.) Србијанским радикалцима као да је трн у оку, што у Црној Гори влада слога, на коју би се сви остали Срби, а поглавито браћа наша у новој краљевини угледати могли. С тога ваља и тамо мало „радикална семена“ посејати. Тај задатак примила је „Самоуправа“ на себе, те је усрећила српски свет са једним чланком под насловом: Црна Гора, у коме су мисли тако разливене, да много јаче упада у очи тенденција његове садржине, него ова сама.

Споразум, који не само да влада у црногорском народу, него који је утемељен и између народа и владе и витешког владаоца му, тај споразум, коме је „Глас Црногорца“ не давно онако дивна израза дао — не да мира радикалној господи у Србији. Зашто да и Црна Гора нема мало партаја, које би једна другој у „кики лежале“ тако, да неби имале кад ни да помисле на силне државне потребе, а камо ли да о њима озбиљну бригу поведу. Зашто да нема и тамо изјава, протеста, агитација и свију оних других опачина, које су Србијански питомци у „цилиндрима“ и „фраковима“ својим донели и у Србију пресадили. Зар у Црној Гори нема владаоца и владе, зар нема и тамо власти и госпоштине поред народа и сиротиње? Па како да при свему томе Црна Гора још ни до партаје у опште није дошла, а где ли чак до радикалних партија? Можда би и народ у Србији кадгод до овог сравњивања доћи, па се том приликом заситити могао својих радикалних, напредњачких па чак и комунистичких партија, те место ових потражити спаса и среће своје у оној лепој и беритетној слози, која можда није тако модерна, као што су начела србијанских партаја, али о којој вековно искуство из српског грба, из овог светог знамења српског довикује васцелом народу српском, да му спас само у њојзи лежи, да само она, само слога Србина спасава.

С тога је мало и ту слогу прорешетати ваљало. Па како баш у самој Црној Гори ама ни једне једине прилике нема, која би овакој намери послужити хтела, то се морало прибећи примниви, да она из богатог стоваришта свог оваке прилике позајми. Но и ова се досетка изјалови. Ни сама примнина не мога на здравом бићу црногорске слоге никаква болесна симптома да нађе, те с тога се радикална господа и опет морадоше повратити оним регијонима, из којих су пошли, морадоше се натраг вратити Србији и њеним разним суседницама, Румунској, Грчкој и Бугарској, односно историјама њиховог првобитног политичног развитка, које нам по „радикалном“ схватању причају, да је овај код свију тих држава грозице тј. револуције изазвао; па кад је то тако било код свију ових, зар може то другчије бити у Црној Гори? „Самоуправа“ одговара на то, да је то питање, но на то питање одговорила је она сувише јасно, само су на њену не малу жалост за така историчка сравнења још одвећ глуве оне уши, којима се тим начином довикује.

И сама „Самоуправа“ нема куда, но мора, и ако не са свим отворено, да призна, да јој ово сравнење шанта. То се види из њених речи, којима признаје, да „Црна Гора није била од Турака потчињена“, да дакле не може бити сасма у оном положају, у коме су биле Србија, Румунија и Грчка, кад су се од Турака ослободиле. Истина, „Самоуправа“ додаје: „али ако јој не беху Турци баш у земљи, они јој беху на граници, те одатле пречаху сваки њен унутарњи развитак“. Па како је од год. 1870. амо постала по назору „Самоуправе“, сва она грдна енергија и снага, која је Црној Гори против Турака требала, латентна, слободна, то сада нема сумње, да ће се услед пашовања Маше Врбице и тешкоћа у финансијалним питањима, које Црну Гору „Лендер-банкама“ и бог те пита коме још у наручја терају, због којих Црна Гора на штету устаника мора с Аустријом да кокетује, — појавити оне грозице, које су њену посестриму међу Дрином и Тимоком потресале.

Нема сумње, да су тешки ратови са Турцима јако оназадили сирото, али поносито гњездо српско, Црну Гору. Но ако је данас Турака нестало, зар су за то црногорске границе слободне? Зар је за то опасност мања? Били нам смела „Самоуправа“ на ова питања друга, истинитија одговора дати, него што је споменути њен одговор, и кад би га дала, како онда стојимо баш по њеној лођици са латентном, ослобођеном енергијом и снагом у Црној Гори? Хоће ли ова и онда имати кад, да се што пре баца на радикална начела париских интрансигената, женевских анархиста и т. д.? — За цело да не.

Ово излази и по „медицинарској“ лођици самоуправиног чланка. А како стоји етвар, кад се сиђемо са тог њеног становишта на оно, са којега у истини ове ствари пресуђивати ваља? Сасвим другчије.

Онда ћемо се уверити, да Србију, Румунију и Грчку нису доводиле ослобођење и природна нужност развитка, која је одмах после оног наступила, грозницама — револуцијама, него да су их њима доводиле стране чињенице с поља, које су вођама тадањим здрав разум помутиле. И ми ћемо се усудити, да учинимо једно „медицинарско“ односно „социјолошко сравнење“. Као што кинин у здравом телу човечијем изазове грозничаво стање, тако то бива и у народа, када му се на силу бога хоће да наметну страни обичаји, стране установе, који његовим потребама ни у чем не одговарају. Ово су били поглавити узроци тим грозничавим потресима у Србији, Грчкој и Румунији — а то, што су онда неке „пробуђене уставотворне и законодавне главе“ у тим земљама хтеле да одомаће, и у нколико на грдну и велику штету тих земаља, која их још и данас тлачи — и одомаћиле — то исто т. ј. нове стране ствари — и ако сасма другим сретствима у сасма другом правцу хоће и радикални елементи у њима да одомаће, не питајући, што тим народима сви ти њихови палијативи исто тако мало требају, као што су им мало требали и они из 40-тих година. Око онога пак, што народу српском заиста треба, данас се исто тако мало брига води, као пре.

У томе лежи разлика између положаја Црне Горе и Србије, све и кад би стојало, да се Црна Гора тек 1878 од Турака ослободила и да су јој снага и енергија данас латентне, слободне у оној мери, као што то „Самоуправа“ мисли. Но ове њене претпоставке не стоје. Али зато је при свем том Црна Гора, кад год су јој снаге постале слободне, тежила да напредује, па и напредовала, али увек према правим својим потребама и према суми својих интелектуалних и физичних снага, а никад не прецењивајући себе, или пуштајући из вида праве потребе своје. У томе је разлика, која је и сувише одликује од њених балканских сестара. И зато, што је то тако у Црној Гори, а не другчије; што ју досада „ни клетва претераности, ни клетва недостатка“ у смеровима и напорима њеним стигла није, зато су у њој, која је од векова слободна, у свако доба, у ратно, као и у мирно доба изостајали сви потреси, који су свагда само посљедице абнормалног кретања у животу народном. У томе је главни темељ оног истинитог споразума, оне лепе слоге између владаоца, владе и народа, која нам довољно јамчи и за то, да је тамо свачије, па и пашовање Маше Врбице, о којему ми ништа не знамо, немогућно. Та слога чинила би нам врло разумљивим и кокетовање с Аустријом, баш и кад би га било у оној мери, у којој га „Самоуправа“ назире и која јој се чини тако несносном, дочим би јој се с пуним правом довикнути могло: „Wozu in die Ferne schweifen?“ Наравно да јој при том од свег срца желимо. да је Бог сачува од оног „добра“, које јој с те стране много ближе лежи, него кокетерија Црне Горе. Та слога допушта нам даље, да и из тобожњих операција са „Лендер-банком“ не извлачимо оне посљедице, које отуд изводи „Самоуправа“. Што се „Лендер-банке“ тиче, ми би о њој имали можда из неког писма, што га је један редактор маторе Пресе карловачком патријарху писао, много „интересантније“ ствари да саопштимо, када би нам до сензацијоналних вести више било стало, него до велике српске мисли. Но како нам је пре свега до ове стало, то ћемо се од свег срца радо клонити не само тих вести. него ћемо и свом снагом гнушања осудити оне тенденцијозне покушаје, долазили они ма од куд, који хоће свест и слогу српску у Црној Гори да уздрмају, причајући, да се Црногорац клонио домаћих зађевица само када је до рата долазило, а да ће сада бити другчије. Црногорац је клонио се домаћих зађевица и клони их се и данас, а клониће их се увек зато, јер их из дубине српске своје душе презире, као и све оне, који га на њих упућују. Извор свести и слоге црногорске далеко је дубљи, него што радикални фарисеји бласфемишући ову једну неокаљану светињу српску хоће да измудрују. У том правцу може само корупција Женеве и Париза перо српског журналисте руководити. Но хитац је промашио циљ! Ако има чега, што је у стању сузни поглед разтужене српске мајке са сјајне мизерије новог краљевства на себе да привуче, да јој безутешне изгледе новом и крепком надом испуни, онда је то за цело јуначна и поносна Црна Гора са неуздрманом српском слогом и свести својом. Апаге!

Политички преглед.

Јевропски политички обзор био је ово дана веома натуштен. Из „Бабиног Буџака“ јевропске дипломатије, са југоистока јевропског, стадоше се дизати црни, тмасти облаци, и мирољубиви свет на један мах претрну од страха. Облаци су се сад истина мало разредили, али погибао сва још није прешла. Страх тај беше по поводу црногорско-турског разграничења или, као што га краће и простије зову, **црногорског питања.** Познато је, да црногорска граница према Арбанији још није уређена, па да су с тога погранични Црногорци сваки час изложени узнемиривању и нападајима од стране немирних и грабежљивих Арнаута. Цетињска влада наваљивала је више пута на Турску, да се једном граница и на тој страни уреди, али Турци, к'о Турци, њима се никад не жури, они све чекају добар час, па тако је и овде било. Арбанаси стадоше све већма грозити црногорским међама, тако да се на послетку и сама Порта нађе побуђена, да пошље три батаљуна низама према црногорској граници, да спрече могуће нападаје арбанашке. Но шта вреди турска војска противу Арбанаса, то је, осим других случајева, довољно показла ствар око предаје Плаве и Гусиња, где турски низам не само да није немирне Арнауте држао у корди, него је још с њима за једно баратао и на невери им и против султанове заповести Црногорце издавао. Познајући дакле од векова Турке варалице, цетињска се влада не поузда овога пута на турски низам, него крену шест источних и југоисточних нахија на ноге, давши им заповест, нека се спреме, да се сваки час могу кренути. Кад Порта то виде, а она брже боље разасла (у претпрошлом броју нашег листа саопштене) окружнице, позивајући силе, нек пошљу своје пуномоћнике на лице месту, па да се црногорска граница уреди. Порта је међу тим већ именовала била свог пуномоћника у лицу Бедри-бега, који ће ово дана кренути из Цариграда, па преко Скадра на лице месту. Колико је ситуација озбиљна била, види се по томе, што су јевропске силе с места пристале на портин предлог. Но крај све те брзе процедуре ствар још није решена и по томе, као што рекосмо, погибао још није отклоњен. Силе су истина пристале на портин предлог, али не чује се још ни с које стране, да је ма која сила већ именовала свог повереника. Наравно, њима се не жури. Но тим већма жури се Црној Гори, и у томе баш лежи фатум ситуације. Схватајући добро ту ситуацију, Црна Гора није до овог часа опозвала поменуту наредбу о мобилисању. Како ће се ствар развити, то ће морати најскорија будућност показати.

Полуслужбени орган пироћанчеве владе јавља, да се у Београду баве питањем о поправци материјалног стања и о развитку **трговине и радиности у Србији,** нарочито по источним и југоисточним крајевима, а особито у варошима Књажевцу, Пироту, Лесковцу и Врањи. Министар финансија бави се испитивањем начина, како да се тим крајевима даде могућност, да до јевтиних капитала брзо и лако доћи могу. Осим тога он је већ пре скоро месец дана послао нарочите изасланике, да поменуте крајеве погледом на трговину и радиност проуче на лицу места, па да предложе, што буде нужно да се учини. Тим је изасланицима препоручено, да по крајевима, кроз које буду пролазили, прибаве особито лепе примерке српске домаће радиности. Министар је даље учинио кораке, да неколике збирке пиротских и књажевачких ћилима о државном трошку набаве и пошљу великим трговачким кућама у Паризу, Бечу и Берлину ради покушаја, да им се на тим светским пијацама пређа отвори. Једна од највећих кућа трговачких у Паризу већ је изјавила своју готовост, да српске ћилимове прими на продају.

Из тужне **Бугарске** немамо ништа добро да прибележимо, као да се око Плевне није пролила онолика крв словенска. Вођа бугарских либерала, Цанков, дође 14. нов. из места свога заточења, из Враце, у Рушчук. То би повод великој завади међу рушчучким либералцима и конзервативцима, завади, која на послетку доби „рукопипателан“ вид. У след тога буде више првенаца либералне странке затворено, међу њима и Цанков. Ствар је у главном овако текла. Бивши министар Цанков дође из ђурђева на грчкои пароброду у Рушчук. Сви рушчучки либералци, око 1500 душа, дочекају га на станици. Но ту се нађоше и конзервативци с полицијски чиновници и жандари. Кад Цанков изиде из пароброда, полиција му не даде, да ступи на бугарско тле, изјавивши му, да је он прогнан из Бугарске. Цанков заиште, да му покажу дотични указ, а полицијски чиновник рећи ће на то, да је то писмено у начеоништву. У то се заметне права туча међу конзервативци, либералци и полицијом, при чему су палице и оружје играли главну улогу, и у гомили буде једном полицијском чиновнику сабља сломљена. На послетку победе либералци. Цанков седне на кола, али његови поштовачи испрегну коње и одвезу га тријумфски у варош у дом трговца Кисељева. Ту остадоше либералци читаву ноћ, да се поразговоре о политичком положају земље. Полиција опколи кисељевљев дом и 15. нов. за јутра изјави, да су сви затворени, што се год у дому налажаху. Многи се противљаху затвору, али беху савладани и на полицију одведени. Полиција је брзојавом јавила у Средац, шта се све догодило; шта је на то из престонице поручено, не јавља се. Но доста је и то, што је речено, па да доњоно окарактерише батенбершку владавину. Сав жалосни призор даје се тим растумачити, што је Цанков, пре но што је у Рушчук дошао, издао прогла с, који је жив протест против познатог октројисаног изборног реда и којим позива бугарске бираче, нек тако исто протестују против крњења изборног права. Да цанковљева реч није пала на неплодну земљу, показују рушчучки призори. Из свега се види, да у бугарском народу има доста животне снаге и довољно услова за напредак.

Није доста сиротој Бугарској, што сама са својим синовима има доста невоље, него сад јој је дошла на врат и неприлика са странцем, с познатим железничким пустоловом и шеретом Хиршем. Изродио се на име **железнички заплет између бугарске владе и бар. Хирша.** Ствар је у овоме. Силе потписнице берлинског уговора, без Турске, споразумеле су се, да ствар, што се тиче гарантије интереса за рушчучко-варнанску железницу, даду изборном суду, да је реши. Бар. Хирш, као подузетник поменуте железнице, биће пред отим судом тужилац, а бугарска влада тужена странка. Хирш тврди, да је бугарска влада по берлинском уговору дужна, да прими на се јамчевину за железницу, и по томе тражи, да му она плати не плаћене камате, почевши од 6. октобра 1875. године, а то чини свега 140,000 турских лира или 3.500,000 динара. Бугарска влада признаје Хиршу право, да од ње тражи наплату камате, али тврди, да железница не кошта 50 милијуна динара, као што Хирш наводи, него само 35 мил. динара, те да је по томе дужна, да плаћа камату на последњу своту, и то 5 на сто, као што је у дотичном уговору и уговорено. Осим тога не признаје, да Хирш има права, да од ње тражи наплату не плаћених камата од 6. октобра 1875. године, јер тада још није бугарске кнежевине ни било. Кнежевина постоји тек од берлинскога конгреса, и примила је на се обвезе, тек по што је тај уговор ратификован, а то је било 3. августа 1878. г. За то она тражи, да турска влада плати Хиршу не плаћене камате, а она ће му платити камате, што му припадају од постанка кнежевине, па до данас. Порта је још пре две године обећала, да ће Хирша исплатити, но ни дан данас није још

лоучинила. У след тога тражи Хирш наплату од бугарске владе, јер она је фактичка сувренка железнице. Бугарска пак захтева, да конференција, која ће се и онако у Цариграду састати, да расправи то питање, изашље стручно повереништво на лице месту, па да то повереништво види и оцени железницу, а Бугарска ће је купити по стручној оцени. Председник конференције биће Аустро-угарски посланик. Тако пролази свако, ко год спрегне с подузимачима à la Хирш, Бонту и др. То сведочи Турска, Румунија, па ето сад и Бугарска, само што је ова без своје кривице допала зла.

На „Зеленом Острву", у беденој **Ирској** догађају се опет ствари, које пријатеља народске слободе само могу у бригу бацити. Почетком овога месеца дозна ирска влада, да у земљи, а нарочито у главном граду Даблину има потајно друштво, које иде за уништењем свег инглескога. Стражарећи тако у једном заграђу даблинском, у ком се мислило, да има таких завереника, буду 14. о. м. шест полицаја нападнути од десеторице људи. Један полицај буде убијен, други опали из револвера, те рани тешко једно Фенијанца; два Фенијанца буду ухваћена и затворена, и те исте ноћи покушаше неколико жена, да их ослободе. У след тих догађаја завлада тако рећи целом Инглеском страх и трепет, тим већма, што је изашло на среду, да су поменути Фенијанци чланови потајног друштва, које је узело себи задаћу, да убије сваког, ко им год на путу стоји. И збиља, 15. нов. у вече нападоше ножевима у Даблину три човека на судског извршиоца Нулијуса, но сва тројца буду ухваћена. У свему томе најзначније је, што нижи редови ирског становништва не таје, нити крију својих симпатија с убицама, и што претпрошле недеље није о служби у цркви ни један пастор, осим једног стожерника Мекеба, осудио поменута убиства. То су плодови половне политике, коју данашња влада, крај свег хваљеног либерализма свог, још једнако у Ирској води.

Из српских и других словенских листова.

„**Глас Црногорца**" прави сравнење између извештаја, што га је г. Калајиа, и оног, што га је гроф Калнокија у делегацијама дао о Црној Гори те вели:

И гроф Калноки и г. Калај министри су аустро-угарски у данашњем кабинету, и по томе ваљало би претпоставити да међу њима нема разлике у назорима о појединим питањима која се тичу аустро-угарске монархије, дакле и у питању о Босни и Херцеговини.

Тако би ваљало претпоставити; но у ствари самој друкчије је.

Ко пажљиво прочита изјаве једног и другог министра, наћи ће битну разлику међу њима баш у ономе што је понајглавније у ствари о којој је реч, а то је у питању: е да ли је у устанку босанско-херцеговачком било странога уплива или није.

Докле г. Калај тврди, да је страногa уплива било и да је долазио од Црне Горе и да је то главни узрок устанку, дотле гроф Калноки тврди да није било странога упливи или бар да се ничим неда доказати тај страни уплив.

У томе лежи главна разлика између једног и другог министра и мора се признати грофу Калнокију, и ако није до сад проучавао Србе у Босни и Херцеговини и путовао по тим крајевима и написао историју српског народа, — мора му се признати, да је његово схватање много тачније и правилније него оно г. Калаја.

И он, до душе, наводи, да је било подстицања од стране појединих људи из Црне Горе, али одмах додаје да би неправично било кривити ради тога владу црногорску и приписивати узрок устанка непријатељском држању Црне Горе којега у самој ствари није ни било.

И у томе је дакле велика разлика између грофа Калнокија и г. Калаја.

Ми смо испуњени задовољство и много смо признателни, кад се с овако правилном и достојном оценом нашега држања сусретнемо код једне таке надлежне личности као што је министар иностраних дела суседне нам пријатељске монархије. Но не мање годило би нам и не мање служило би к сталном учвршћењу пријатељских одношаја између аустро-угарске монархије и наше кнежевине, када се овако правилно и разложно схватање не би ограничавало на саму ма колико надаежну личност једнога министра и можда њему потчињени уски круг чиновника, него кад би оно већ једном ухватило корена и у самоме јавном мишљењу тамошњем које претставља тамо једну силу која се не сме презирати.

А од тога смо, на жалост, предалеко. Јавна штампа у Аустро-Угарској, бар већим делом својим не само да на једно ухо прима а на друго пропушта овако разложите обавештаје свога министра, него се још налази према њему, кад је реч о нама, у са свим противположеном табору и не престаје просипати на нас простачким начином свој гњев и јед.

Ми то жалимо, не толико нас ради, јер на послетку ми се можемо лепо задовољити чистом савешћу својом и тврдим убеђењем да праведној ствари не могу наштодити простачке грдње и писке клевете.

Али под тим грдњама и клеветама може да се ослаби и оштети оно лепо расположење, које треба да влада не само међу владаоцима и владом него и међу народима две суседне државе.

У томе љуто греше у Аустро-Угарској још једнако.

Исти лист јавља, да је на Цетињу одржан парастос Ђури Даничићу.

„**Београдски дневник**" јавља, да је тамо јако у очи пало, што с ове стране при погребу Ђуре Даничића ни једно место осим Земуна није учествовало.

„**Народни Листи**" пишу поводом гирсовог путовања:

„Пут Гирсов се свагде тумачи као знак мира, а бог дао да би то било. Баш ми Чеси ништа си искреније не желимо!

Ако је можда уставоверна горљивост у бранењу мира сумњива, то доиста неће нико од нас Чеха мислити, да смо неискрени.

Ми Чеси знамо, да ратом било с Русијом, било с Немачком можемо много изгубити. Наш клик за миром је искрен и нашој се бојазни не треба чудити. Но уставоверци могли би лако овако рачунати:

Добро: Аустрија ће победити Русију; у том случају добиће Аустрија део Пољске, те ће Пољска ступити у други државоправни одношај, а ми Немци бићемо над осталим Славенима у већини.

Или: Аустрија ће бити поражена — изгубиће Галицију, ми ћемо добити, јер ћемо опет остати у већини. Другу гору комбинацију за случај, да ће Аустрија бити побеђена, а која се комбинација гаји у младих глава Германа, нећемо навађати. Не ћемо да како тврдити, да је бојазан пред ратом у свих наших уставоверних листова неискрена. Та рат би тешко задесио и немачке интересе.

Ако ли Гирс у истини носи зелену гранчицу мира, многи ће се облак у Чешкој распрштити. Но сам овај пут већ потврђује бојазан и песимистичко схваћање недавних одношаја међу Аустријом и Русијом. Споменути пут препречити ће, ако не букнуће отворенога непријатељства, то барем даље погоршавање међусобних одношаја, који су изненада постали критичним. Русија подаје велик доказ помирљивости, ако је Гирс зато ишао у Варцин, да изјави, да Русија нема на уму рат против Аустрије; а да Русија не мисли завојштити Немачку, то је друга ствар.

У осталом, кад бисмо хтели бити песимисте, могли бисмо упозорити на то, да се сад говори само о побољшању међусобних одношаја Немачке и Русије, дочим се о Аустрији разилазе мнења. Већина ипак мисли, да Гирс и Аустрији носи добре гласове. Ми то искрено желимо, но пре времена нећемо се повеселити. Интереси Аустрије и Русије на истоку дошли су у оштар сукоб, а је ли их моћи довести у склад тако дуго, док Аустрија хоће бити балканском државом?"

Из статистике Троједне Краљевине.

У загребачком службеном листу претреса стручњак резултате пописа становништва од 31. (19.) децембра 1880. год., те долази између осталог и до ових закључака.

За комбинацију доба са писменошћу било је, вели писац, опредељено девет добних разреда. Колико је у житељства сваког од тих добних разреда — осим првога, у ком су само неписмени — било постотака неписмених, изказује следећи преглед:

У доби од	Од 100 мушкараца било је неписмених: у грађ. Хрватској и Славон.	у бившој Крајини	у целом	Од 100 женских било неписмених: у грађ. Хрватск. и Славон.	у бившој Крајани	целом
6—10 год.	66·85	70·00	68·07	73·59	79·71	75·91
11—15 „	52·76	63·03	56·75	63·09	79·46	67·30
16—20 „	60·13	71·29	64·55	69·04	81·24	73·65
21—30 „	59·30	70·18	63·38	73·73	84·07	77·61
31—40 „	65·71	74·63	69·00	84·46	89·34	84·21
41—50 „	73·09	76·00	74·14	86·86	91·95	88·59
51—60 „	77·98	78·54	78·18	89·68	93·91	91·14
преко 60 „	80·58	85·32	82·21	89·11	94·05	90·78
Укупно	65·86	72·28	67·90	77·06	95·08	79·93

Да је свака млађа генерација образованошћу својом претекла старију, како се то разабира из овога прегледа, дало се је већ предвидети према развоју елементарне обуке течајем нашега века. Само за то неби било ни требало посебних статистичких података, који се нису могли но толиким трудом и трошком сцрпити из пописне граће. Но права им је задаћа друга, омогућити наиме да се мери напредак од једнога добнога разреда до другога, да се бројевно установи, колико се је течајем времена ширила елементарна образованост колико у целој земљи толико у појединим им крајевима, колико код мушкараца толико код женских, да нам се намакне слика о стању пучке наставе и за времена она, кад о наставној статистици још ни спомена било није.

О свој важности и користи те комбинације дашто да нас немогу осведочити једино главни резултати, приопћени у горњем прегледу. Ту се како истакнух, хоће специјална истраживања, ту треба проникнути у одношаје појединих делова домовине, на посе истражити житељство градско, на посе ладањско и т. д. Да само једним примером покажем, колико ли ће се тога дати исцрпити из матерајала, који ће се већином и објавити, ево резултата комбинације писмености са добом за град Загреб и поджупанију загребачку. Од 100 житеља било је неписмених:

У доби од	у граду Загребу: мушких	женских	у поджупанији загребачкој: мушких	женских
6—10 год.	23·69	29·25	75·89	86·00
11—15 „	6·16	10·84	57·82	79·28
16—20 „	11·89	19·57	60·82	79·82
21—30 „	21·82	26·46	62·75	83·34
31—40 „	29·45	36·77	71·86	90·58
41—50 „	35·65	40·58	86·40	94·55
51—60 „	29·07	43·89	88·79	95·55
преко 60 год.	31·55	44·99	89·69	93·10
Укупно	23·04	30·82	71·55	86·94

Крај све потребе таквих изтражив ња, ве губе међу тим ни главни резултат своје вредности, те ми је и о њих још коју рећи. Прво место иде по горњем прегледу не најмлађи већ добни разред други. У првом бијаше на име за време пописа много деце, која још нису дошла у учиону, или се још нису могла научити ни читати. Од другога добнога разреда даље постотак се неписмених постепено диже. Само код мушкараца изнимком је добни разред од 21—30 године, који и у грађанској Хрватској и у Крајини, а ту још у већој мери, показује повољније размерје, него ли млађи размер од 16 до 20 године. Што се баш у том разреду прекида прогресија, томе биће само делимице узроком уплив туђих досељеника. Више је, чини ми се, деловала ту околност, да су војене области у Крајини и у оним крајевима провинцијала, које су тада још спадале под њихову власт, строже пазиле на пучке учионе концем педесетих и шесдесетих година, него ли крајем потњега деценија, кад се је већ знало, да ће им се управа измакнути из руку. На то ме мњење наводе пописне скрижаљке, по којима се разлика међу добним разредима трећим и четвртим баш као што у окрузима сједињене Крајине најјаче истиче у бившој беловарској граници.

Пази ли се у свим редовима горњега прегледа, како се од једнога нараштаја ширила образованост, то се из њега види и то, да је корак, којим се напредовало у провинцијалу, био бржи него ли у Крајини, а бржи опет ту и тамо код мушкараца него ли код женскиња. Да се разлике те боље узмогну разабрати, узет је најнижи постотак неписмених (у другом добнои разреду од 11—15 год.)=100, те се на њ свели постотни бројеви осталих добних разреда.

Је ли постотак неписмених у добном разреду од 11—15 год. = 100, износи он у осталим добним разредима:

У доби од	Код мушких: у грађ. Хрват. и Славон.	у бившој Крајини	Код женских: у грађ. Хрв. и Славон.	у бившој Крајини
6—10 год.	126	111	113	107
11—15 „	100	100	100	100
16—20 „	113	113	109	109
21—30 „	112	111	117	114
31—40 „	124	118	129	119
41—50 „	139	120	138	123
51—60 „	148	124	142	126
преко 60 „	153	135	141	127

Читалац лако ће напокон и сам приметити, како колико код мушкараца толико и код женских нема управо ни једнога добнога разреда, у ком не би постотак неписмених код житељства грађанске Хрватске и Славоније био знатно нижи од дотичнога постотка бивше Крајине.

Од кад је последњи попис открио, да у Хрватској и Славонији већ сада живи преко 180.000 житеља, који нису народности хрватске или српске, да се је дакле досељивање туђинаца разгранало много јаче, него ли се то дало слутити, ваља појаву томе посвећивати особиту пажњу, те ће нам добро доћи свака поуздана вест било о опсегу досељивања и правцу, којим се креће, било о самим досељеницима. За то и држим, да је врло корисна и занимива комбинација писмености са материнским језиком, јер нас поучава, јесу ли туђи ти елементи на вишем степену елементарне образованости него ли народ наш, јесу ли — колико се то сме закључивати по самој писмености — толико јачи и умним капиталом, колико га без двојбе претичу економском снагом.

Главни резултати те комбинације увршћени су у следећи преглед, а потање истражити одношаје у оним крајевима наше домовине, камо је досељивање највише наврло, биће задаћом пописне публикације.

Материнскога језика	Међу 100 мушкараца преко 6. год. било је неписмених: у грађ. Хрватској и Славонији	у бившој Крајини	у целом	Међу 100 женских преко 6. године било је неписмених: у грађ. Хрватској и Славонији	у бившој Крајини	у целом
хрватског или српског	67·04	74·48	70·70	80·51	87·22	82·89
словенскога	48·45	61·03	50·73	55·13	59·11	55·90
ческога	26·55	15·69	25·24	42·36	27·93	40·99
словачког	70·88	55·75	63·36	80·98	64·63	71·06
русинског и руског	69·51	83·89	71·80	81·38	89·65	82·22
пољскога	29·89	32·4	30·80	33·92	34·48	34·12
бугарскога	36·48	72·76	42·95	100·00	0·00	53·82
немачкога	31·25	21·85	28·78	41·94	35·74	4[illegible]·80
мађарскога	55·56	51·20	55·05	68·69	67·49	68·58
румунскога	93·63	90·83	92·00	97·58	93·07	95·09
талијанскога	31·00	37·25	33·28	39·00	27.00	36·92
цигањскога	98·75	99·75	99·82	100·00	99·81	99·92
осталих	10·86	36·51	31·25	8·19	62·86	47·77
Укупно	65·25	72·28	67·90	77·06	85·08	76·92

ЛИСТАК.

РУСКИ ЦРВЕНИ КРСТ У ЦРНОЈ ГОРИ

за вријеме турско-црногорског рата 1875—1878.

НАПИСАО С. В. В.

(Наставак.)

Како летећи кор тако и покретна болница били су под управу Јова Дреча, родољуба мостарског, који је при устанку херцеговачком из Мостара ускочио међу усташе да народни покрет подупре умом и мишицом. Он је у Москви свршио медицинске науке а сада је апотекар у даниловској болници. Оно 100 људи „летећег кора" сви Херцеговци, зависили су од његове заповједи. На лијевој руци носили су знакове црвеног крста, а послије боја одмах морали су са бојног поља рањенике прихваћати и у покретну их болницу одводити. Ова је болница доиста користила за брзу помоћ рањеника далеко од главних болничких стација под мудрим настојањем дра Шчербака, којега је руско јунаштво заносило, јер је долазило више пута у такве прилике, да је могао погинути или се ранити, особито на Пресјеци, када је Сулејман-паша навалио био су 40.000 војске, да унесе тајин у Никшић. Тако исто видимо га да своју дужност марљиво врши и онда, када је Сулејман-паша са грдном погибијом прошао преко Винића у Спуж, па и онда када је књаз Никола одлучио да освоји крвави град Никшић све дотле док га је јуначки и освојио. Када споменух освојење Никшића, не могу пропустити а да не похвалим јунаштво и слободу књаза Васиљчикова, када је као прави Рус облетавао по свијем шанчевима око Никшића при свој пуцњави љутих топова да је имао за длаку и погинути.

За пуномоћства г. Васиљчикова дошао је био на Цетиње г. Афанасије Василијевић Васиљев, послат нарочито од славјанског благотворитељног обштества Петроградскога, да на сваког војника раздијели по три цванцике и сиротињи васојевићкој и херцеговачкој, која је била покрила скоро сву Црну Гору и на жалост је и опустошила. Њему је у првине помагао са стране грађанске власти г. Шћепан Кустудија, а за тим је и сам радио, путујући по племенима и раздајући онима увјеривши се о потреби и невољи. Осталима је слао преко њихових капетана а многима у руке дао, који су к њему долазили са сведочбом да су збиља потребни и то све под надзором и потврдом црногорског сената.

У овоме раздавању ваљао је доста војвода Петар Филипов Вујовић. Он је као такав за вријеме турско-црногорског рата црвеном крсту на руци био у одправљању и извршавању свега што се на уредбу добру постојећих болница односило. Овај је стари војвода Вујовић при весељу предаје Плевне на Цетињу изгубио сина Шака погодивши га нерадећи један од грађана пуцајући из пушака. Овај је случај сваког јако ојадио а поглавито Русе, видећи да је онако ваљаног сина изгубио не на бојноме пољу но при њиховом весељу за освојење Плевне. Књаза Васиљчикова веома је коснуо овај ненадни случај.

Г. Васиљев био је отворио на Цетињу сиротињску школу за Херцеговце женског и мушког спола. Похађало је ову школу 70 ђевојака, које је обучавала учитељица госпођа Јелена Вицковић, и 140 мушкараца. Ова је школа трајала 11 мјесеци.

Ове болнице црногорске како по Цетињу тако и оне на Његушима, у Даниловграду, у Биоче изванредно одговорише својој сврси под управом г. Васиљчикова. Осим тога и он је раздавао новаца, што му га је слао Славјански благотворитељни комитет из Москве. Да би свакоме на вријеме у реду и вијерно у руке робе дошло, установи главна стоваришта на Његушима, Грахову, на Цетињу, Ријеци и у Даниловграду намјестивши своје поверенике да кроз племена црногорска робу растуре, а у манастиру један магазин робе сваковрстне повјерен је био ревњивом г. Илији Беари, да он својеручно раздаје. Да је све ово ишло по његовој жељи нема сумње, та посве дневно је пазио шта се раздавало и док се не би у ствари увјерио, не би себи мира дао.

Није ни болница Жупска од осталих изостала. Као и друге, и она се је вјерно свом позиву одазивала. Она је под дром Студитским велике користи за рањенике допринијела. Како овај доктор тако и др. Шчербак уживаху добар глас код Црногораца од којих бијаху љубљени и почитовани. Обадва оставише своје мекушне постеље и све удобности и полетише добровољно и радо да пригрле војнички претешки живот да непрекидно у додир долазе с израњављеним крвавим борцима, да их превијају и спасавају. Не части, не удобности, не сила нагнаше их на овај мучни посао, него једино љубав за Црном Гором, човјекољубије и христијанска дужност.

Послије освојења Никшића у овај град били су послани да лијече болесне војнике црногорске дри Петар Александровић Гец и Симоновић са студентима медицине Анцевим и Николајем Ивановићем Рајнголдом, који су пуна два мјесеца неуморно радили на корист црногорског народа.

Када је пак црногорска војска окренула на Суторманску кулу на Бар, др. Гец би одправљен у Сотониће а др. Симоновић на Сустан крај самога Бара ђе су примали црногорске рањенике из војске која се пуна два мјесеца бавила с освојењем града Бара и турских тврђава до Скадра.

ДОПИСИ.

(Срб.) **Из околине беловарске.** (Комуналне школе у Хрвацкој и Славонији и њихов школски закон.)

Чују се сваким даном све већи и жалоснији јади, да нам наше српске школе под притиском хрваштине пропадоше. И заиста су ови јади сажаљења вредни, јер нам се немилице отимље што је наше, а силом намеће што је туђе, и ако под оваким нечовјечним притиском останемо још само 5 година, биће већим делом српским школама крај учињен. Да збиља овако стојимо, то ћу са неколико по нас Србе жалосних примера јавно нашем свету да откријем, па нека свако види, како данас са српским школама стојимо.

Приликом држања прорачунских сједница у хрватском сабору за г. 1882. повела се ријеч и о данашњим комуналним школама, па су некоји наши врло штовани Срби заступници настојали доказати браћи Хрватима неправедност данашњег шк. закона, а затим су изим двојице ишли лицем на Лазареву суботу ове године бану и молили га за преинаку шк. закона, и бан им је овом згодом обећао, да ће њиховим захтјевима настојати удовољити, али још до данас није ништа учињено. У сабору су им противници доказивали, да је данашњи шк. закон потпуно праведан, наводећи: ако погледамо данашње шк. књиге види се, да су оне писане све један лист латиницом, а један ћирилицом и дјеца их морају учити једнако без разлике вјере, како у Сријему тако и у Приморју. Да је то збиља тако, двојим, јер у данашњим шк. књигама за комуналне школе ћирилицом писани поједини комади обучени су неким хрвацким и то загорским језиком, који је тешко разумјети, а при том је бирано све лошије градиво а и мањи су комади, него што су латиницом штампани, па га је у III. и IV. читанци јако мало. О Србима се говори само у „буквару“ (почетници) и нешто и то јако мало у II. читанци, а у III. и IV. читанци нема ни спомена о српскоме имену и доста је невистине особито у чланцима из историје. Браћа Хрвати се сигурно плаше просто написаног српског имена, кад га тако избјегавају, а како они негују српско писмо у својим школама на којима су римокатокици учитељи, ево им јасних доказа.

Приповиједао ми је један мој колега, како су учитељи год. 1879. у граду Крижевцу на својој скупштини викали, да имена српских јунака и владара треба из повеснице испустити, а године 1882. био сам случајно као гост присутан код учитељске скупштине у граду Беловару, на којој су браћа Хрвати јавно рекли, да они почињу ћирилицу учити тек у IV. разреду доказујући, да је ћирилица кобно и тешко писмо и да се њиме кваре очи. Ја само велим: тешко си га оној српској дјеци, која иду учитељу католику у школу, та су једанпут за навијек заборавила за своје красно српско име, на свој дични српски језик, научила су поздрављати старије у мјесто: помоз бог и добар дан — хваљен буди Језуш и Марија.

Само се по себи разумије, да учитељи католици могу данас овако радити код данашњих жупанијских шк. надворника, који су већим дијелом старчевићијанци и који се небаве својим законитим пословима, већ прогањањем српских учитеља, затварањем српских школа, постављањем учитеља католика на чисто српске школе, премјештањем српских школа из српских села у хрватска, само нека српска црква нема појца и нека је мање Срба учитеља, а још се они смјело усуђују заповиједати српским учитељима и шк. одборима, да српских светитељских икона у школи несмију држати, да се у шк. књижницама српске књиге налазити и набављати не смију, једном ријечи све што је српско, то се данас у комуналним школама од стране неких жупанијских надворника као србождера забрањује а старчевићијанско наређује.

Познато је пре 6 година, кад је садањи шк. закон у живот ступио, бајаху браћа хрвацки учитељи у једној те истој политичкој општини једнако са српским учитељима са 350 фор. плаћени, али после годину две дана промакнуше браћа Хрвати неким чисто неосетљивим и неправедним начином плате својих учитеља у више плаћевне разреде са 350 фор. 500 и 600 фор., а српски учатељи осташе скоро сви на 350 фор., што се најбоље види из њихових натјечаја, које они расписују у „Народним Новинама“, ђе је год мјесто за Србина правно, већином је плата 350 ф. а ђе је за Хрвате ту је одмах већа плата, а и петогодишњи доплатци већ су многим хрвацким учитељима подијељени, а нашим за получење истих стављају свакојаке запријеке и ускраћују.

Законом је прописано, да ђе су две учитељске силе, једна има право бити постављена равнајућим учитељем и за то ужива функционални доплатак од I. и II. плаћевног разреда 100 ф., а од III. и IV. 50 фор., али смо ми Срби и овде заборављени, или може бити браћа Хрвати мисле, да Србин невна руководити послове равнајућег учитеља, па му се за то ваљда ова част и ускраћује баш и у оним мјестима ђе би морао бити.

Ово су у кратко саопштени јади, који српске учитеље на комуналним школама тиште и који му убијају сву вољу за рад, па још браћа Хрвати говоре и доказују, да уживамо равноправност закона — но на овакој равноправности хвала им лијепо. Оваком равноправношћу учиниће они нама још и горе, ако ли не будемо опрезнији. Зато сам ево ово неколико редака написао да се донекле српска публика упозна са јадима који нам нашим школама напредак убијају, а наши Срби заступници на хрвацком сабору требали би, код предстојеће ревизије шк. закона својски се заузети за наше школе и не ослонити се само на слатке ријечи браће Хрвата, који им кашње пребацују, де није крив закон, већ они, који су при стварању закона ћутали и владу подупирали, јер они другчије мисле и говоре, а другчије раде.

Нови Сад, 23. новембра. Довршено ј. дело, којим ће се наша иначе слабачка књижевност моћи подичити међу другим народима. Изашла је из штампе десета свеска „Певаније“ Змај-Јована Јовановића, и тим је цела збирка готова. Први је појав у нашој књижевности, да се тако велико дело зачело и довршило. Зачето у знаменитој прилици по наш културни живот, о двадесет-петогодишњици змајева певања, а довршено сутицајем целога народа, дело то биће леп спомен, који ће сведочити, да умемо ценити и уважавати своје великане. Надајмо се, да ће „Певанија“ продрети у што шире слојеве нашег народа, јер у змајевим песмама наћи ће и одрастао зрелих мисли, које ће га крепити у љубави к народу свом, и недорастао лепих напомена, које ће му омилити све своје и пробудити у њему жар родољубља. Тиме ћемо најбоље угодити песниковој души и највећма одужити дуг, којим нас је песник задужио, певајући из најчистијег срца народног.

= За чланове књижевнога друштва „Матице српске“ уписали су се ови родољуби: Јован Поповић, професор више девојачке школе у Панчеву; др. Иван Влаховић, адвокат у Ст. Бечеју, и Јефта Поповић, трговац у Броду.

— Српска новосадска читаоница приређује у суботу 27. о. м. у просторијама својим прву вечерњу забаву у овогодишњој сезони. Предаваће г. А. Хаџић: „Каква треба да је Српкиња“, а осим тога певаће читаоничко певачко друштво више одабраних песама и биће приређена томбола. Читаоничке забаве уживају леп глас не само у овдашњем грађанству, него и у околном становништву, па за то се може човек надати, да ће се то и на првој овогодишњој забави посведочити.

НОВИЈЕ.

— Орган „напредњачке“ странке у Србији јавља, да је академијски сликар и члан Српског Ученог Друштва, Никола Марковић, затворен 13. о. м. у Књажевцу „због једне недостојне и у право јавно навесене увреде највишој личности“. Марковић дакле није затворен због атентата, учињеног на краља Милана, као што су страни листови јавили били и ми по њима.

— Из Цариграда јављају 20. о. м.: Повереници за црногорско-турско разграничење крећу се данас на пут. Силе не ће да пошљу поверенике на тај посао, докле се год Црна Гора и Турска не споразумеју једна с другом, јер су навеште, што их је Порта о тој ствари учинила у својој ноти, врло смели.

— „Пол. Кор“. јављају 20. о. м. из Рушчука, да је тамошњи окружни начеоник затворио био Цанкова, кад је овај тамо био дошао, али да је за то добио укор од министра унутрашњих послова и да је најпосле због несмотрености и насилног поступка суспендован са звања. Цанков се међу тим својевољно вратио у пређашње место свог заточења, у Вршцу.

— Петроградски „Правит. Весн“. јавља, да су грађани кијевског свеучилишта 17. нов., а 15., 16. и 17. ист мес. грађани харковског покушавали, да се буне, но свагда су се разилазили, како се полиција или војска указивала, обећавајући, да се не ће више бунити. Предавања нису нигде прекинута.

— Руски царински приходи од 1. јануара до 1. септембра ове године чине 66.024,907 рубаља, дакле $13\frac{1}{2}$ милијуна више, него у истом року 1881. године.

— Инглески парламенат одгођен је 20. о. м. до 3. (15.) фебруара до године. Престона беседа, којом је то учињено, вели, да су односаји к страним силама добри и срдачни. По што је потврдила, да су сухоземне и поморске војене операције у Мисиру успеле, вели она: Потњи догађаји у Мисору увећаше моје обвезе спроћу мисирских ствари. Ја ћу гледати, да своје обвезе тако испуним, да се међународне обвезе одрже, мало по мало добивене повластице сачувају и консолидују, да се благо мисирског народа и мудро развијање његових установа поспеши и сваки корак избегне, који би могао мир на истоку пореметити. Уздам се, да ће моје намишљене планове и исход мојих одлука одобрити силе и моји савезници, сваки према својим односајима спроћу Мисира. За тим се у престоној беседи вели: У след мудре политике, коју су француска влада и законодавство повели, није трговина између Инглеске и Француске ударила на траг, трговина, што иде на руку материјалном стању обеју земаља и што пријатељску свезу, која их срећом спаја, учвршћује. Престона беседа изражава за тим бојазан, да не ће ове зиме настати нужда по неким крајевима ирским, изјављује за тим, да ће власти строго поступати против потњих страшних покушаја уморства у Даблину, како би сваки злочин уништиле, па констатује најпосле, да су се социјалне прилике у Ирској у опште и пак поправиле.

— Ратни суд против Араби-паше и другова му сазван је на дан 21. о. м. Приступ публици и заступницима пресе допуштен је.

Разне белешке.

(Венци пок. Ђуре Даничићу.) Београдско „Братство“ пише: По решењу одбора за приређивање погреба, сви венци који су даровани покојнику изложени су у сали вел. школе. Ми овде износимо имена оних друштава, корпорација и појединих личности који су венце даровали заједно са натписима на венцима. 1. Венац општине београдске; 2. Српског лекарског друштва; 3. Наставника београдске реалке; 4. Ђака учитељске школе с натписом: „Србима се сунце крије, Даничића Ђура није; али ће му спомен сјајни у свем Српству бити трајни“; 5. Народног позоришта; 6. Грађанске касине; 7. Књижаре Хартмана из Загреба; 8. Фрање Фолнеговића са натписом: „Био си јунаком знаности а тим си ширио слогу и борио се за слободу“; 9. Сисачког трговачког збора; 10. Обртне задруге из Сиска; 11. Матице хрватске; 12. Срба са свеучилишта из Загреба; 13. Хрватског педагошког књижевног збора; 14. Учитељског збора гимнасије госпићске; 15. Клуба инжињера и архитетка из Загреба; 16. Загребачких реалаца; 17. Српске православне цркве у Загребу; 18. Учитељског збора карловачке гимназије; 19. Велике гимназије у Загребу; 20. Српског певачког друштва у Загребу са натписом: „Диву међу књижевним јунацима српским“; 21. Учитељског збора кр. гимназије у Загребу; 22. Хрватског „Сокола“ у Загребу; 23. Учитељство кр. учитељске школе и вежбаонице у Загребу; 24. „Србадије“ у Грацу; 25. Српске православне општине Гор. Карловачке; 26. Градске општине земунске; 27. Збора судбених и управних чиновника у Земуну; 28. Народне радикалне странке с натписом: „Победиоцу у борби за право народног говора“; 29. Чланова драме хрв. зем. казалишта; 30. „Матице Словенске“; 31. Археолошког друштва „Зичија“; 32. Добровољног ватрогасног друштва у Сиску; 33. Хрватског пјевачког друштва „Даница“ у Сиску; 34. Града Сиска; 35. Обитељи св. Павлице у Сиску; 36. Хрватско Археолошко друштво; 37. Ђаци богословије београдске са натписом: Језик мудријех људи украшава знање (прип. Солом. XV. г. 2. ст.); 38. Питомаца српске жељезничке школе; 39. Ђака трговачке школе; 40. Дружине „Наде“ са натписом: Језик је народ; 41. Професора В. Школе; 42. Српског ученог друштва; 43. Крал. српске више женске школе; 44. Наставника београдске гимназије с натписом: Творцу науке о српском језику; 45. Ђака београ. реалке с натписом: Ремек дело Србин започео, смртни часе што си га помео?; 46. Професора учитељске школе с натписом: „Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити“; 47. Богословија с натписом: „Мудрац народ свој задобија и име његово живи до века“; 48. Ђорђа и Марије Поповића; 49. Једнога штоватеља; 50. Катице Читић; 51. Српских слободних зидара са натписом: Неуморном раднику; 52. Фрања Штајдла, биљежника града Сиска; 53. Браће Јовановића из Панчева; 54. Загребачких Српкиња са натписом: Жртви материњског језика; 55. Графа Владислава Хуњадија са натписом мађарским: Старом пријатељу; 56. Богдана Медаковића; 57. Хрватског типографског друштва; 58. Слагача „Задруге штампарских раденика“; 59. Дра Фирста, градског физикуса; 60. Српског јеврејског пев. друштва са натписом: Преводиоцу старог завета и псалтира; 61. Српске црквене пев. задруге земунске; 62. Београдског пев. друштва; 63. Певачког друштва „Даворја“: 64. Црквено-пев. друштва „Корнелија“ са натписом: Српске звуке, српске речи, српска ј' књига тебом текла; једну речцу још не стече; што би тугу за те рекла; 65. Београ. књижара; 66. Дионичке тискаре у Загребу; 67. Срп. учитељ. школе у Загребу; 68. Срба Митровчана; 69. Крал. велике реалке у Земуну професорски збор; 70. „Матице Српске“; 71. Југославенске академије знаности и уметности у Загребу; 73. Друштва с. Јеронима; 74. Читаоничког друштва Колвиноршког у Карловцу; 75. Хрватског свеучилишта; 76. Крал. хрват. слав. далмат. земаљске владе, одјел за богоштовље и наставу; 77. Учитељског збора у Загребу; 78. Учитељског збора у Сиску са натписом: „Прегаоцу јединства двоименог народа. Сем ових венаца било је још пет: један краљичин, који је с покојником сарањен, два без натписа, а два је однео са собом брат покојников за успомену.

(Из „Стармалог,“ бр. 29.)

Уштипци.

Г. Емилијан Радић у својој књизи „Die Verfassung и т. д.“ назива српски карловачки сабор „модерно-парламентарним монстр-организмом“, — каквим ће „монструмом“ назвати тек овај сада од синода новопредложени сабор?

Ово новопредложено „устројство“ могло би се назвати и уштројство нашег автономног права.

Чланови синода за време седница синодских говорили су као **Кастелари**: т. ј. заузели су се да буду на сабору касте. (И опет нешто шпанско у тим Карловцима!)

У Новом Саду је држан ово дана скуп, на ком се закључило, да се од сада не светкују имен-дани него свечарство (јер то је наше српско). Држимо да ће Светозари, Младени, Љубомири, Чедомиљи, Милани и т. д. бити противни овом закључку.

За карактеристику времена.

До скоро су бар гајдаши били увек весели и певали, н. пр. „Сад ја видим да по вољи живим, идем ноћу, — — —“ и т. д. А сад нам посла један дописник песму, коју је спевао и пева гајдаш Милић у Шиду, а народ је радо слуша, уздахне и рекне: тако је.

Песму ту не можемо целу штампати, али ради карактеристике времена у којем живимо, вадимо из ње неколико строфа. Ево како се почиње:

„Боже мили, ала раја цвили,
А господа спавају на свили;
Раја цвили, ал не знам докле ће,
Бог ће дати, ваљда дуго неће.

Доће време, пашће јарам с врата
И нестаће с огрлице злата.
Раја стење под тешким синџиром,
Па не може ни умрети с миром.

Горке муке од сироте раје
Што господи не мож' да надаје;
Наметли су и ајкомен свету — —“ итд.

За тим још у 11 строфа филозофира гајдаш Милић о разним теретима и невољама, како већ он зна и уме. Једну строфу посветио је свештенству и ево шта вели:

„А попови већ су пали с цене,
Ружно им се указује време;
Велик ђаво може се излећи
И сав народ у нов закон прећи.“

Ова песма, као што видите, није весела, али је веома згодна да се на њој опипа пулс, који тече кроз све слојеве народа.

Библијска питања.

Да ли онај учитељ, што разбија деци кључем главу, цитира кадгод оне Христове речи: Пустите децу к мени!

Кад је творац света рекао: „Нека буде светлост!“, да ли је онда Нови Сад егзистирао, а ако јесте, за што се онда и ту није светлост појавила него ноћу по густој помрчини морамо да идемо?

Да ли је у Нојевом ковчегу била и која пуница од потопа сачувана, или су пунице производ новијих векова?

Шта је нужније да уче дечаци и девојчице у школи: или, као до сада, како је мадама Потифар хтела прекрасног Јосифа да наведе на грех, или уместо тога да се учи мало неговати своје здравље?

Шта је боље по човечији род, или да као некад рибе гутају људе (Јону), или пак да људи гутају рибу?

Мамут.

У Србији, где је била
Земља насута,
Ових дана ископали
Стара Мамута.

И Мамут је, ко што вели,
Конзервиран дивно, —
Сад не реци да ниј' време
Баш конзервативно.

(Заповест, закон и право.) Краљевић Хенрик (који 1413. године дође на престо својега оца Хенрика VI. и постаде краљем инглеским) имађаше једнога пажа, којега је веома радо имао уз сав несташлук и обест његову. Овај несташко начини једном нека покора, на које људи оду и туже га суду, а суд га, не обзирући се ни на што, с места даде затворити. Кад то зачу краљевић Хенрик, јако се ражљути, што се суд ни мало није обзирао на његову „високу особу“, већ му је његовог најмилијега слугу затворио. Он јурне с места у судницу, те стаде ружити судије и на послетку рече: „Ја заповедам, да мога послужитеља овај час пустите!“ На те речи мирно се подиже председник суда сер Вилијем Гескоп и одговори му: „Краљевићу, ја поштујем вашу заповест, али слушам закон. Ваш је паж осуђен. Ако желите, да га ослободите затвора, идите краљу; њему даје закон право, да укине пресуду суда и никоме више.“ Краљевић не хтеде да разбира за разлику између права и закона, већ хтеде сам себи да присвоји право,

---

Не може ми на ино бити а да не споменем баш овђе када дотакнух освојење Бара, колико су користи допринијели да се сретно изведе тај величанствени чин црногорског јунаштва исти г. Петар Васиљчиков, консул руски г. Јонин, секретар Алексије Николајевић Шпејер, пуковник г. Богољубов и генерал знаменити г. Фадјејев. За све вријеме обсаде Бара при највећој грмљавини турских топова прегледивали су црногорске шанчеве да се лично увјере о положају храбрих Црногораца. Генерал Фадјејев пак идући по шанцу петербургских топова праћен од једног свештеника диван одговор даде овоме када му рече да кроз неке маслине прође да би сигурнији био, јер се бојао да га које турско тане не погоди: „Бићушко мој, одговори, ја сам генерал руски, више сам ја бојева с Турцима имао, него сте ви летурђија одслужили, ја ћу овуда као Рус.“ — „А ја ћу као Црногорац овуда“, надостави свештеник, бојећи се да га генерал не би укорио и да не би посумњао о његовом јунаштву и слободи, па се једно 20 корака примиче к Бару изложивши се на још већу опасност.

Колико сам о овим руским јунацима рекао, нијесам доиста ни мало прећерао, јер сам све ово извео по самим њиховим дјелима. Осим пак њих заслужују да споменем капетана Шадурскога и руске топџије као и Циклинскога артиљеријског руског капетана, који су скоро сви без разлике драгоцјене своје животе излагали у бојевима, вршећи својски повјерене им дужности, да им је књаз више пута изразивао своју особиту благодарност.

Покровска општина сваки дан очекиваше закључење мира Русије с Турском, јер јој био дозначен тај рок свога рада у Црној Гори на човјечанске сврхе, рок који није био много далеко.

Књазу Васиљичкову куцну час да мораде оставити Црну Гору и дне 2. јануара 1878. са свијим секретаром и са Левом Александровићем Карбоном крене са Цетиња. Да је народ црногорски великом жалошћу његов одлазак примио, да га је преко својих главара заслужно одпратио, излишно би било доказивати, пошто сам већ прије рекао какво је мнење у свој Црној Гори уживао, како је бива не само од књаза него и од цијеле Црне Горе љубљен био. Крену дакле, али његово име остаде у оној земљи ђе се његова доброчинства спомињу, ђе је многу сузу отрио, многе муке утолио, многу сиротињу оћенуо и од гладн избавио и ђе је у пословицу прешло његово уљудно и чисто искрено понашање.

(Свршиће се.)

да укине пресуду суда. Он остаде при своме, и почне грдити, разметати се и претити. „Станите!“ — рече му председник — „и ви краљевићу подпадате под каштигу, јер сте скривили! Ја стојим овде у име закона, и у место краља, оца вашега. Из та оба обзира дужни сте, да ми се безусловно покорите. Краљевићу, ја вам заповедам, да одустанете од намере своје и да бољи пример дате својим поданицима у напредак, како ваља закон штовати. А сад, што сте се огрешили о поштовање прама закону, одмах ћете ићи у затвор и тамо ћете донде остати, док вас краљ затвора не опрости“ Краљевић се трже на те речи и замисли. Величина закона и мирно достојанство судијино тако га је дирнуло, да је одмах своју сабљу одпасао, дубоко се поклонио и ни речи не изустивши оде сам у затвор. То се одмах јави краљу. Придворници су већ изражавали своју јарост против таке дрскости, и већ говораху о увреди величанства и т. д. Али краљ Хенрик VI. диже небу обе руке и кликну радоеним гласом: „Благи Боже, како да ти благодарим! Ти даде земљи судију, кога никаква заповест ни претња не може одвратити од правде и закона, — а мени даде сина, који своју вољу жртвује правди и закону.“ „J.“

(Отрован кромпир.) Прошле године о пролећа умру у Бечу у један дан двадесет и шест особа, које су у једној гостионици обедовале. Доктори, који су истраживали, да то није хотимично учињено пронашли су и доказују, да је узрок томе то, што су те особе јеле кромпира, који је преко зиме стајао у подруму и исклијао.

„J.“

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
„КОД СВЕТОГ САВЕ.“

ИКОНА

(у златном раму) зејтин-бојом на платну израђене.

Како у нашој књижари све више и више потраживачи траже икона лепшег укуса, боље и угледније израде, подухватисмо се ми ево у овој књижарској радњи, да промећемо, ширимо и по нашем свету ту лепу врсту уметности и тако нашим издањем издајемо ево ове иконе, израђене по православном типу и обреду, које се код нас добити могу за готове новце, или на добро јемство и на исплату у ратама, по најповољнијој погоди, и то:

Св. Мајка Божија.
„ Никола попрсија.
„ Ђураџ на коњу.
„ Никола стојећи.
„ Петка.
„ Петар и Павле.
„ Кузман и Дамјан. (Безмитни врачеви.)
„ Срђа и Вакхија.
„ Кирјак очелник (Мољдан)
„ Ђураџ пешак (Ђурђиц).
„ Димитрија стојећи.
„ Василије велики.
„ Богојављеније (св. Јован крститељ).
„ Симеон богопримац.
„ Успеније богородице (велика Госпојина).
„ Распјатије.
„ Сава архиеп. српски.
„ Стеван архиђакон.
„ Марко.
„ Архангел Михаил.
„ Лука.
„ Андрија первозвани.
„ Илија пешак.
„ Тројца.
„ Рождество пр. богородице. (Мала Госпојина.)
„ Јован пустињак.
„ Тајна вечера.
„ Васкресење Лазара.
„ Цар Константин и царица Јелена.
„ Стеван кр. деч. (св. Мрата).
„ Сретеније.
„ Тома.
„ Три јерарха.
„ Благовештеније.
„ Рождество Христово.
„ Сошествије св. Духа (Дови).
„ Воскресеније Христово.
„ Јован претеча. (Усеков.)
„ Алимпије ступник.

Св. Јован богослов.
„ Цветоносије. (Цвети.)
„ Часне вериге (св. Петка.)
„ Екатарина.
„ Сабор архан. Михаила.
„ Аврамије.
„ Трифун.
„ Пантелије.
„ Спасов-дан.
„ Антапије.
„ Спиридон.
„ Јефтимије.
„ Теодор Тирон.
„ Муч. Кирик и Јулита.
„ Воведеније.
„ Јован евангелист.
„ Меланија.
„ Христов гроб.
„ Илија на каруцама.
„ 40 мученика.
„ Сава с децом.
„ Јован Златоуст.
„ Преображење.
„ Игњатије.
„ Атанасије.
„ Рождество св. Јована (крститеља (Иван-дан.)
„ Вартоломеј и Варнава.
„ Теодор Тирон и Захарије.
„ Крстов-дан (воздвиженије чест. крста.)
„ Архангел Гаврил.
„ Агатоник мученик и друж.
„ Захарије.
„ Обрезаније Господње.
„ Сабор преч. богородице.
„ Амос пророк.
„ Каменисање св. Стевана.
„ Григорије велики.
„ Димитрије на коњу.
„ Пренос мошти светог оца Николаја.
„ Зачело св. Јована претеча.

Цене свети икона у раму 4½ цола широком.

15″ ширине	18″ дужине	ф. 7.—		21″ ширине	26″ дужине	ф. 12.—
16″ „	20″ „	ф. 9.—		24″ „	30″ „	ф. 20.—
18″ „	24″ „	ф. 10.—		28″ „	45″ „	ф. 30.—

Свети икона на лиму.

Целиваће иконе 10″ ширине 12″ дужине — — — ф. 3.50
„ „ 15″ „ 18″ „ — — — ф. 6.—
У златном фином оквиру 10″ ширине 12″ дужине ф. 7.—
„ „ „ „ 15″ „ 18″ „ — ф. 12.—

Исте слике на лиму могу се наручити и у разним величинама и бољој и лошијој изради као и за рипиде и крстове на пољима са врло умереним ценама.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Баш сад је изишао:

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује А. Хаџић.
Књига 132.

1882. Свеска четврта. (Последња за ову годину.)

Ова свеска „Летописа“, последња за ову годину, донела је ове саставке: 1.) „Поглед на економни развитак људски“, од дра М. Ђорђевића. — 2.) „Путничке слике.“ III. Подрим и Метохија. Од Панте Срећковића. (Свршетак.) — 3.) „Добра партија,“ приповетка Милана Савића. — 4.) „Апологија Лукијана Мушицког“ (два рукописа), саопштио проф. А. Сандић. II. — 5.) Књижевност: „Низ српских приповедака Вука витеза Врчевића, већином о народном суђењу по Боки, Црној Гори и Херцеговини.“ Оцена С. В. Поповића. — 6.) „Матица Српска“: а.) Изводи из записника књижевног одбора 1879; б.) Изводи из записника књижевног одељења 1879; в.) изводи из записника заједничке седнице управнога одбора и књижевног одељења у години 1879; г.) главна скупштина 12. (24.) септ. 1879; д.) Именик Матице српске за годину 1879/80; е.) Списак свих питомаца под управом матичином за школску годину 1879/80.

У раду матичином штампана је оцена Ст. В. Поповића о преводу песме „Енох Арден“ од А. Теснисна из пера Змај-Јована Јовановића; тако исто и оцена Мише Димитријевића о шаљивој игри Косте Ристића под насловом: „Последња воља.“ Даље је штампан годишњи извештај подпредседника дра Стевана Павловића о раду управнога одбора, и годишњи извештај подпредседника књижевнога одељења Мише Димитријевића о раду књижевног одељења и одбора матичиног.

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране могу „Летописе“, који им припадају, сваки дан примити од „Благајнице Матице Српске“ у Новом Саду.

Ко од чланова жели „Летопис“ поштом добијати, ваља да пошље у име годишње поштарине 50 н. а. вр. „Благајници Матице Српске“ у Нови Сад, која води бригу, да се „Летописи“ тачно разашиљу.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ
КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначених и у ту струку спадајућих артикла по умереној провизији и строго солидној послузи.

Извештај од 20. новембра (2. децембра) 1882.

Жито из Потисја	78 82 ф.	9.75 ф.	10.—
„ „ „	— — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ банатско	— — — — 76 „ 81	„ 9.50	„ 10.—
„ „	— — — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ „	— — — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ бачко	— — — — 79 „ 80	„ 9 50	„ 9.90
„ „	— — — — — „ —	„ —.	„ —.—
„ влашко	— — — — 74 „ 78	„ 7.50	„ 9 —
„ „ по каквоћи	— — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ српско	— — — — — „ —	„ —.—	„ —.—
„ „	— — — — — —	„ —.—	„ —.—
Узанц-жито за март-април 1883.	— — ф.	9·40 ф.	9·43
„ за септ.-октобар	— — —	„ —.—	„ —.—
Раж мађарска	— — — — — —	„ 7.—	„ 7.40
„ влашка	— — — — — — —	„ 6.60	„ 7.—
Јечам за храну	— — — — — —	„ 6.20	„ 6 40
„ за пиваре	— — — — — —	„ 7.—	„ 8·20
„ влашки	— — — — — —	„ 5.80	„ 7.—
Зоб трг. роба	— — — — — —	„ 6.—	„ 6.40
„ фина роба	— — — — — —	„ 6.40	„ 7.—
Узанц-зоб за март-април 1883.	— —	„ 6.30	„ 6.40
„ за септ.-октобар	— — —	„ —.—	„ —.—
Проја мађарска	— — — — — —	„ —.—	„ —.—
„ влашка	— — — — — —	„ 5.50	„ 6.—
„ влашка за пролеће	— — — —	„ 6.—	„ 6·10
Кукуруз, готова роба, банатски	— —	„ 5.60	„ 6.—
„ „ „ влашки	— — —	„ —.—	„ —.—
„ за јули-август банатски	— — —	„ —.—	„ —.—
„ за септ.-август банатски	— — —	„ —.—	„ —.—
Кукуруз за септ.-октобар банатски	— —	„ 6 07	„ 6.10
„ за мај јуни 1883.	— — — —	„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, банатски нови		„ 5.80	„ 5·90
„ за јан. фебр. март, влашки нов		„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl	— — — —	„ 15.—	„ 15.25
„ банатска	— — — — — —	„ 13.25	„ 14.50
„ за август-септембар Kohl	— —	„ 13.¼	„ 13.¼
„ за јули-август банатска	— —	„ —.—	„ —.—
Горушица по каквоћи	— — — —	„ 6.75	„ 7.20
Мувар „ „	— — — —	„ 8.75	„ 9 25
Ланено семе по каквоћи	— — — —	„ 11.—	„ 12.50
Кудељно семе „	— — — — —	„ 9.—	„ 10.—
Бикељ по каквоћи	— — — — —	„ 6.50	„ 7.25
Пасуљ бели нови	— — — — — —	„ 9.—	„ 9.75
„ „ стари	— — — — — —	„ 7.—	„ 8.—
„ жути нови	— — — — — —	„ 9.—	„ 10.—
Погачице од репице	— — — — — —	„ 6.—	„ 6.50
Погачице од горушице по каквоћи	— —	„ 5.—	„ 5.25
Паприка трг. роба	— — — — — —	„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба	— — — — — —	„ 45.—	„ 48.—
„	— — — — — — —	„ —.—	„ —.—
Мед оцеђен	— — — — — — —	„ 37.—	„ 37.50
„ вошчан	— — — — — — —	„ 36.—	„ 36.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— —	„ —.—	„ —.—
Восак рожнавски	— — — — — — —	„ 126.—	„ 128.—
„ славонски	— — — — — — —	„ 127.—	„ 130.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		„ 13.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	— —	„ 12.—	„ 13.—
„ „ узанц роба за нов. у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови	— —	„ —.—	„ —.
„ босанске гот. роба нова у бурадма		„ 13.50	„ 14.25
„ „ „ „ у џакови	—	„ 13.	„ 14.—
„ „ узанц роба за нов. у бур.		„ —.—	„ —.
„ „ „ „ у џакови	—	„ —.—	„ —.—
Пекмез, готова роба, славонски	— —	„ 25.—	„ 26 —
„ за септембар-октобар славонски		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ банатски		„ 24.	„ 25.—
Свињска маст варошка	— — — —	„ 77.—	„ 78.—
„ „ сеоска роба	— — —	„ —.—	„ —.—
Шишарке прима мађарске	— — —	„ 16.—	„ 16.50
„ прима 1881 славонске	— —	„ 16.50	„ —.—
„ секунда „ „	— —	„ 9.—	„ 11.—
„ прима српске 1881.	— —	„ 12.—	„ 16.—
„ прима босанске 1881.	— —	„ 14.25	„ —.—
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.		„ 120.—	„ 130.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.		„ 130.—	„ 140.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.		„ 144.—	„ 186.—
Јагњеће за табаке 102 ком.		„ 90.—	„ 100.—
„ за ћурчије 102 ком.		„ 105.—	„ 115.—
Козије по каквоћи за 56 кила	— —	„ 52.—	„ 56.—
Јареће „ „ мађар. ердељ.	— —	„ 120.—	„ 150.—
„ тешке	— — —	„ 130.—	„ 152.—
Телеће коже за 56 кила	— — — —	„ 105.—	„ 120.—
Шпирит: у бур. од 600—700 лит.	90%	„ 32.75	„ —.—
„ „ „ „ 300—400 „	(86 A)	„ 34.75	„ —.—

Храна. У току ове недеље имали смо сасвим потезајући промет и наше цене од пшенице, које се тек мало учврстише, ослабише опет, јер беше куповна воља врло ограничена, поврај свег тога, што довози беху незнатни. Прометуто је око 95.000 метар-цената, уз понајвише непромењене цене. Термини осташе без икаква посла. Готов кукуруз недостаје и плаћају се довежене партије од ф. 5.70 до ф. 6.— исто тако скочио је и термин кукуруз услед виших американских бележења. Остале врсте хране, као зоб, јечам, осташе чврсте у цени уз промет од никакове важности. Пасуљ се још једнако нуди, али се налазе навек купци, који плаћају за робу до ф. 9.50 Проја за пролеће тражена је.

Продукти. Наш овонедељни промет у радњи са шљивама ограничио се на неколико малих пошта, које су узимане по непромењеним ценама. Од важности је само продаја 90 бурадм босански шљива по ф. 14.—; роба до 85 ком. може се по ф. 14.— продати, роба до 90 ком. по ф. 13.50 а преко тога од ф. 12.50 до ф. 13.— Пекмез је непромењено чврст у цени. Меда недостаје и ораси се траже. Сланина и маст јефтиније су нуђени. Рад са кожама је непромењено пријатан.

Ред пловидбе

поштанских пароброда, од 20. новембра (1. декембра) 1882. до краја пловидбе.

НОВИ САД-ТИТЕЛ-ЗЕМУН-ОРШАВА: среда и недеља после 1 сахата после подне.

НОВИ САД-БУДИМ-ПЕШТА: среда и субота после 1 сата после подне.

У Новом Саду, 20. нов. (1.) дек. 1882.

АГЕНЦИЈА
првог ц. кр. повл. дунавског паробродског друштва.

ОГЛАСИ.

МАРКЕ ЗА ПИСМА

са жигом поштанским из Србије, Бугарске, Босне, Источне Румелије, Црне Горе, Турске и читаве карте дописнице купујем, 100 ком. за 2 франка а 1000 ком. за 20 франака.

Агенти се траже, који могу месечно 100—200 франака заслужити.

Купујем старе новце, стародревне предмете, слике, оружје итд., итд. Распитати се ваља код Weisz Sándor, Antiquitätenhandlung, Budapest, Stefansplatz 8. 1—20

Писма примам на српском, немачком и француском језику. На писмене поруке са поелатим porto-м одма одговарам.

Sicher und schnell ist die Wirkung der aus der sehr heilsamen Spitzwegerichpflanze bergestellten und überal hochgeschätzten Spitzwegerich-Brust-Bonbons von Victor Schmidt und Söhne, Wien, bei Husten, Heiserkeit, Verschleimung, Katarrhe ꝛc. Nur echt in den Apotheken. 1—5

СНАБДЕВЕН САМ НАРОЧИТО СА ЖЕНСКИМ ЗИМЊИМ ОГРТАЧИМА И ПАЛЕТОТИМА.

Највећи избор, а по најјефтинију цену горе споменуте робе може се добити у једино с тим снабдевеној првој бечкој конфекционој трговини за госпође, девојке и децу

МОРИЦА ШОСТАЛА
у Новом Саду
у кући, где је срп. штампарија дра Св. Милетића. 3—

СТАРИЈЕГ ПОМОЋНИКА

који говори српски, немачки и мађарски, који ваља да искаже своје способности добрим сведочбама, потребује за своју спецерајску и деликатеса радњу

Д. КОДА у Новом Саду. 3—3

10.000 ЈАЈА

налази се на стоваришту код Милоша Јојића у Тиса-Сент-Миклушу.

Ко је вољан купити, нека се што скорије обрати. 1—3

Гвожђарска, спецерајска и брашнарска трговина
А. Г. МАНОЈЛОВИЋА
у Сентомашу

потребује једног помоћника, који може одмах ступити. 3—3

ЦИРКУС Ц. КОНРАДИ
на сенској пијаци
сваки дан у 7 сати у вече
ВЕЛИКА ПРЕДСТАВА

у вишој јахачкој уметности, вежбању, гимнастици и пантомими.

Недељом и свецем 2 представе: у 4 сата по подне и у 7 сати у вече.

Све друго може се дознати из објаве. 6—

Anlage- und **Speculations-** Käufe in allen Combinationen (Tauschoperationen, Prämien, Consortien etc.) sowie Käufe u. Verkäufe von **Los- u. exotischen** Papieren vollführt anerkannt **reell** u. **discret** zu **Original-coursen** das **Bankhaus „LEITHA“** *(Halmai) Wien Schottenring 15* Erprobte Information, gewissenhafte Rathschläge, reichhaltige Brochure u. Probenummern des Börsen- u. Verlosungsblattes „LEITHA“ gratis u. franco. 9—12

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Győri“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

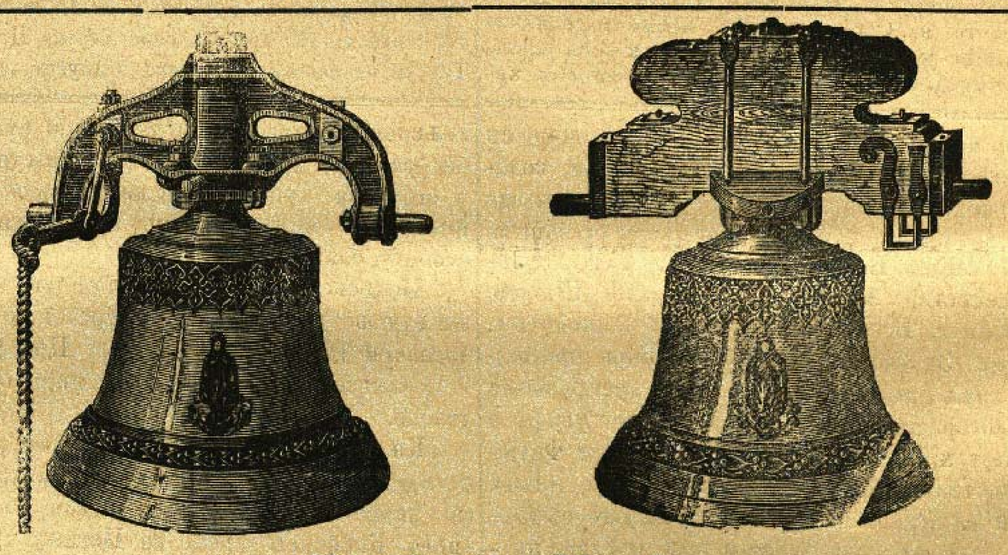

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара прснута звона прима горереченa фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такођер дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

20— ЂОРЂА БОТА СИНОВИ
звоноливци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.